

II

CARTULARIO DE LA IGLESIA DE SANTA MARÍA DEL PUERTO
(SANTOÑA)

El código que contiene este *Cartulario*, uno de los más importantes que se conservan en el Archivo Histórico Nacional, y del que solamente se han publicado unos pocos documentos, consta de dos partes principales: la una, contenida en los folios 1 á 36, escrita en letra gótica de transición, de los primeros años del siglo XII, excepto una nota del año 1418 (folio 3 r.) y cinco documentos (folios 20 r., 22 r., 23 r., 24 r. y 25 r.), que son de letra francesa de la segunda mitad del siglo XII; los demás folios, hasta el 78 y último, fueron copiados en el segundo tercio del siglo XIII. Las últimas líneas del folio 78 son del siglo XIV. El documento más antiguo de la primera parte es del año 863; el más moderno, del 1127; la segunda parte concluye con uno de 1210. Los folios 61 y 62, que son intercalados (1), contienen una tabla, sin acabar, de los documentos que hay en este código, el cual, ni en su primera, ni su segunda parte, es sólo de una mano, sino de varias. Todo él de pergamino. Comienzo publicando por orden cronológico los diplomas que llevan fecha, y después aquellos á que falta este requisito. He creído preferible este orden á seguir la colocación que llevan en el *Cartulario*, que no puede ser más caprichosa. Pongo mayúsculas y minúsculas como es debido, y no me atengo á la puntuación del original. Me he valido para transcribir el *Cartulario* de una excelente fotocopia que poseo, aprovechando el original para los documentos borrosos. Una vez publicado el texto, haré la bibliografía de este *Cartulario*, especialmente la del tan discutido Fuero de Santa María del

(1) También son interpolados los folios 43 á 60 y el 71. Faltan los folios 49 á 60.

El tamaño de las hojas de este código varía de 225 × 175 á 200 × 138.

Puerto, y los comentarios diplomáticos, históricos y filológicos que se me ocurran acerca de tan notable colección de documentos, que sirve mucho para ilustrar la Historia y las instituciones jurídicas de Cantabria, desde la segunda mitad del siglo IX hasta los albores del XIII.

M. S. y S.

I

13 de Diciembre de 863.

Restitución de bienes, por Rebelio, á la Iglesia de Santa María del Puerto, en virtud de sentencia judicial.

CARTA VEL ABSOLUTIO

In iudicio Antoni episcopi, Flauii abbati, Çeçi presbiteri, Gunterici presbiteri uel aliorum multorum iudicum, manifestus sum ego Reuelio ad petitione Aureli, Seueri uel de regula Sancte Marie de fratres de Porto. Uerum est quo negare non ualeo quia abuerunt ipsi fratres de Porto locum castello ad eclesia Sancti Ihoannis per traditionem tie nostre Galle, et abitantes ibidem pro ipsa consignatione, laborantes fruges in ipsos paragios in locum ubi dicitur Molineto, sic fui ego Rebelio ad Obeto, et pro tessera domni Nepotiani mi siipos fratres in placito qui erant possessores in ipso loco castello, per saionem caloratum, et sic expulsabi eos absque alico iudicio, et obtinente pro ipsa presumptione una cum patre meo Montano. Et dum uenit ipse pater meus iusta obitum, sic se cognobit in ueritate quod illud iniuste abstuleramus, sic ordinabit mihi Rebelioni absoluere ipsum locum per ipsos paragios supra nominatos ad ipsos fratres de Porto. Non est dubium, sed multis manet notissimum quod uerum est quod ita ego Reuelio absoluo in ipsa uilla ipsos paragios per iussu patris mei Montani, siue et ipsa felgare qui ad ipsa pertinentia sunt de ipsos paragios, et in monte tantum sit absolutum ut quicquid silua est sit pastus communis, uel exitus, ut ex odierno die uel tempore sit absolutum de me Reuelione ipse locus supra nominatus, concessum et consignatum post parte Sancte Marie uel de fratres de Porto. Si quis uero hunc testamentum

scripture absolutionis disrumpere uoluerit, comodo pariet ipsum locum Sancti Ihoannis iam supra nominatum cum ipsos paragios et ipsa felgaria cum duplo uel tripplo ad fratres qui auitantes fuerint in Sancta Maria de Portum, et tres libras aureas, et ad regis terre similiter tres libras aureas, et hec scriptura absolutionis firmis fiat. Facta scriptura manifestationis uel consignationis ipsos idus Decembris in Era dcccci, Regnante domino nostro Ihu Xpo, et imperante principe nostro domno Ordonio residente in Asturias. Et ego Reuelio qui hanc manifestationem atque absolutionem fieri uolui manu mea ✠ feci et testibus a me rogitis tradidi ad roborandum. Gemellus testis ✠ feci. Tinnus testis ✠ feci. Antonius testis ✠ feci. Tizo testis ✠ feci. Teudemirus testis ✠ feci. Teudemundus testis ✠ feci. Valeria testis ✠ feci. Tezana testis ✠ feci. Togia testis ✠ feci. Marina testis ✠ feci. Rotibus testis ✠ feci. Flauius testis ✠ feci. Zezius presbiter testis ✠ feci. Elias presbiter testis ✠ feci. Vzerius presbiter testis ✠ feci. Urbana testis ✠ feci. Terentia testis ✠ feci. Et de manibus nostris roborabimus. Finit Deo gratias. (Folio I v.) (I).

II

26 de Marzo de 927.

Sentencia judicial acerca de la villa de Carriazo.

Conditiones sacramentorum adque ex ordinationes Gomici iudicum et Dulcidi presbiteri iudicum, Penoi iudicum et domno Nuno Comite, stitute sunt iuraturi sunt prolati testes, idest Tenuus presbiter, Monnisso, Hortago, Euelso, Saluator, domnus pater meo Iulianus, Montanus, Uiuencius, qui sumus testificantes de parte Montani abbati, qui aserunt in sua uoce et de regule Sancte Marie de Porto contra persona Cissilani qui aseret in uoce de filios de Adecane et de sua muliere Uerildi et de Oruano et suos cognatos uel eredes Soario, pro ipsa uilla de Carria-

(I) Hay otra copia en el folio 17 v. que carece de la cláusula: *Si quis uero*, hasta: *Facta scriptura*. El sayón es denominado, *calciatum*.

ço pro qua intentio est inter ipsos asertores; proinde iurare deuemus sicut dicti iurant in primis per Deum patrem omnipotentem et Ihesum Christum filium eius, sanctumque Spiritum Paraclitus qui est in trinitate in tertia persona in verus Deus, iurans per reliquie Sancte Marie uirginis et genitricis Domini nostri Ihu Xpi; iurant per xii prophetas et xii apostolos et iii^{or} euangelistas Marcum et Mateum, Lucam, Ihoannem; iuramus a conditiones que de manus nostras continguimus in sacro sancto altario Sancti Martini episcopi, siue et per diuina omnia que sunt sancta, quia uirifice scimus iam supra dicti testes, Tenuus presbiter, Monisso, Hortiço, Euelso, Saluator, Domnu pater, Martinus, Iulianus, Montanus, Uiuencius, aures audiuius, de oculos uidimus, scimus et presentes fuimus et bene nobis cognitum manet quomodo sic diuisit Atella sua uilla que dicitur Elatroles cum suos terminos uel eredes per suos terminos de ipsa limite et que illu terminet ante ipsas kasas de campo de limite et per illum rium Anpa usque terminos de Selorcino, et abentem et iustificantem Anella ipsa sua diuisione in facie de suos germanos uel eredes tultum iure et potestatem usque ad suos terminos annos L uel amplius plus sic relinquo ipsa diuisione ad suos filios Eliate presbiterum et Usunnum, et abente Elias et suos germanos ipsa diuisione in faciem Flaino et de suos filios uel de suos eredes tultum iure et potestatem annos xxx^a seu et amplius, sic fecit Elias presbiter inde traditione ad regula Sancte Marie de Porto et Matrolo abbate et ad ipsa fraterna, et abeat in sua traditione de ipsa regula de Porto ipsa diuisione et per suos terminos tultum iure et potestatem usque alios eredes et usque Adecane et suos filios diuiserunt ipsa uilla Adega et sui filii Suanus et sui germani cuius uoce sequitur Cissela sine deuito, sine iudicio et de rege et de comite, et plegauerunt iuri suo et posuerunt ibi kasas et orreos, uineas et pumares et tulerunt iure ad ipsa regula de Sancte Marie de Porto, et plegauerunt iuri suo et post ordinauerunt ipsi iudices constituti Gomici et Dulcidium presbiterum ad saione nomine Rodamum, et uenerunt ad iuramentum et post inde cognouerunt se in ueritatem Cissela quomodo est ista ad ecclesia Sancti Martini

in loco qui dicitur Latroles ista diuisione traditum et constitute de Sancta Maria de Porto et de ipsa regula, et conrorauerunt istas condiciones et absolberunt ipsa uilla et ipsum pumare per suos terminos quomodo in iudicio personat ad ipsum saione et testimonias et ante filios bonorum ominum et per manus saionis sic acceperunt iure Montanus abba et ipsa regula iure in ipsa uilla et in ipso pumare, et posuerunt suos fides per suos terminos per ubi concessum fuerat et adfirmauerunt in post parte regula, et pligauerunt iuri suo et inde rouorauerunt hunc placitum uel scriptura firmamenti quod si aliquis de parte illa hanc (I) Cissela hanc suis filiis aut eredes uel de alia parte subrogata persona a nos facta contraria istu iuditium aut ad ista regula disrumpere uoluerit, abeatis potestatem ad prendere de nos Cissela, aut suos filios, aut suos eredes ii libras aureas, et adfirmati carta plena vii kalendas Aprilis in Era dcccclxv regnante rex Anfuso Froilaci et Adefonso de Rosonici et Cissela et Horuanus et Soarius in hanc plena placiti facimus et relegendem audiuius, manus nostras singulos ✠ fecit ✠ ✠ fecit. Tennus presbiter ✠ fecit. Monisso prepositus de Porto ✠ fecit. Iten Sonisso presbiter de Sancti Petri de Roiras ✠ fecit. Aréisso presbiter ✠ fecit. Tegridius presbiter suus germanus ✠ fecit. Ego Rodanius qui saion fuit per mandatus iudicis pro ipsa uilla absolbere et ipsum pumare per suos terminos manus meas ✠ feci. Saluator ubi pro testes fui manus meas ✠ feci. Martinus testis ✠ feci. Iulianus signum fecit. Menicius presbiter ✠ fecit. Pepi de Rubias ✠ fecit. Quod presentes fuimus et oculos uidimus aures audimus. (Folio 18 r.)

III

19 de Julio de 927.

Ejecución de la sentencia anterior.

Montanus abba et Cissela presbiter per hunc nostrum placitum quod abemus adinplendus uel obseruandum quod promittimus tibi saioni nostro Rodano qualiter adueniente die in feria quod

(1) Sic, por *aut*.

est in Sancti Bartolomei sic presentemus nostras personas ante iudices nostros Esnici et Dulcidium presbiteros, ego Montanus mea persona et mea testimonia qui possint testificare et iurare quomodo ipsa uilla que dicitur Karriaço et ipsa terra que ubi ille pumares est, pro quod intentio est inter Montani abbati et Cisselane qui sequi sequit (*sic*) uocem de filios de filios de Adecane proprium fuit de domno Eliate presbitero de Porto, proprium suum abuit per certa diuisione inter suos germanos uel eredes de sua mater Anella; et ego Cissela mea testimonia quomodo sic comparauit ad ipsa terra ubi ipsos pumares est de Belluli; et alio de suo pater Flaino, totum iure et potestate de Anella et de suo filio Eliate et usum, et qui minime fecerit de hoc placito tunc abeas potestatem et saione nostre Rodanius ad preendere de nos v solidos hic terrensem. Factus placitus sub die quod erit XIII kalendas agustas, Era DCCCCLXV tempore domni Adefonsi regis. Ego Montanus abba hunc placito finito qui fecit et relegendem audiuit manus meas fecit. Et ego Ecissela in hoc placitus manus mea ✠ fecit. (Folio 18 r.)

IV

Año 927.

Demarcación de los límites de la iglesia de Santa Cecilia de Garfilios y de otras.

Terminos de Sancta Cecilia de Garfilios et de Sancta Eulalia del Penero et Sancti Stephani de los Cropias et Sancti Cipriani, que dedit Garcia regis ad abbas nomine Paternus, de Sancta Maria de Portu, et ad omni congregationem tam presenti quam futura. Termino illa canal cum sua serna de arcam de riego ad riego et ad illo molino del Roidorio et ad illa fonte perenal de Tarancones, et includit ad illa fonte del Penero et ad illa regula de Sancta Eulalia qui per terminu de Sancti Ihoannis de Mulnedo et fonte Priuati usque ad illa lastra et per soma iera et ad illos pedruecos de Sancti Cipriani usque ad illos foios de Mesedo et ad illa limite del cercanal et pro illas terriestres usque ad in torco de felgeras. Histos sunt terminos adpertenentes de istos monasterios

prænominatos, cum sua defesa qui est per illa canal usque ad illas Cropias, et nullus homo non sit ausus in ipsa defesa intrare neque ad pascendum neque tallandum sine iussione abbatis. Omnia que sunt inter istos terminos iam nominatos debent seruire ad Sancta Cecilia de Garfilios, et desuper in sub uno deseruire ad Sancta Maria de Porto iure perpetuo, sicut seruierunt in antiquo tempore sub iure de domno Antonio episcopo et de domno Montano abbate. In Era DCCCCLXV^a. Quod si aliquis homo.

Require testamentum Regule. (Fol. 9 r.)

V

30 de Septiembre de 972.

Feles y Goína venden un campo en Arnorio.

DE ARMORIO (I).

In Dei nomine. Ego Feles e[t] Goína una pariter quia sic uindiuimus ad uos Anfoso et uxor tua Iuliana agro de terra quod est in uilla de Arnorio nominato loco fonte petrosa iusta limite de nos Anfoso Monniuç; alia pars de uia illa pului[ca]; tercia pars de illa fonte; sic uindimus nos Feles, e Goína ipso agro iam dicto ad uos Anfoso et Iuliana ab omne integritate et accepimus nos Feles, e Goína precio de uos Anfoso et Iuliano, idest I baca rubia per colore ualiente III moios ad ciuaria, quantum inter nobis placuit et aput uos Anfoso et Iuliana deuitus non remansit, nec nos Feles e Goína de ipso agro iam dicto iure non seruauit. Si quis tam de odie tempore de nostro iure Feles e Goína ipso agro iam dicto in uestro iure Anfoso e Iuliana abeatis uos et filiis et nebtis usque in seculum. Si quis iam nos Feles e Goína aut filiis nostris, aut neptis nostris, aut eredes nostris, aut senioribus terre uel quiseliue (sic, pro quislibet) homo a per se rogata persona uenerit contra huius scriptura ista disrumpendo quomodo pariet

(1) Así, por Arnorio. Este título, en letra del siglo xvii.

ipso agro de terra duplato cum fruge que ibi aflare iusta illa limite ad uos Anfoso et Iuliana et ad filiis uestris et ad neptis uestris et ad rex pariet L solidos ipse illos pariet qui carta ista disrumpere uoluerit. Facta scriptura die vi.^a feria II kalendas Otobris Era rx; Ego Feles, ego Goina karta ista que fecimos legentem audiuius, manus nostras rouorauimus ✠ ✠ coram testes; testes sumus Annaia et Monnio, coram testes sumus, manibus nostras rouorauimus ✠ ✠ Citi notuit, fecit. (Fol. 19 v.)

VI.

25 de Marzo 973.

Goina hace donación a la iglesia de Santa María del Puerto de parte de algunas heredades en Rasines y Carasa.

DE RASSINES.

Sub Xpi nomine et illius imperium. Ego Goina de spontanea mea uoluntate sic trado uel concedo pro remedium anime mee tertia racione in mea ereditate in uilla de Rassines et in Karasa quantum mihi quadrat inter meos eredes, ab omni integritate, ad ecclesiam Sancte Marie semper uirginis, et ad tibi abbati Mames et ad fratres tuos; idest in casas, in terras, in pumares, in montes, in fontes, in cultu et discultu, ubique potueritis inuenire in ipsa uilla de Rassines. Sic dono uel concedo ego Goina ista ereditate iam dicta ad ipsa regula Sancte Marie et ad tibi abba Mames ut ibi permaneat per in secula. Quod si aliquis homo inde tollere uel abstraere uoluerit ista ereditate comodo pariet ea dupplata uel tripplata ad abbate uel ad fratres qui in ipsa ecclesia Deo omnipotenti seruierint, cum libra aurei, et ad regis terre III libras aureas. Facta scriptura testamenti notum die sabbato VIII kalendas Aprilis in in Era TXXI. Regnante rex Adfonsus in regno, et Comite Munnio Gonsaluz in Asturias. Et ego Goina que hanc scripturam testamenti uel donationis fieri iussi, legente audibi et de manu mea ✠ roborabi coram testes Citti et Annia, hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ roborabimus. (Fol. 27 vuelto.)

VII

Año 973.

Galindo Muñoz y otros donan á la misma iglesia varios quiñones en San Martín de Eslares.

Sub Xpi nomine et in nomine Domini nostri Ihu Xpi, propter amorem Domini nostri Ihu Xpi, timentium mortis, et penas inferni, sic tradimus et donamus nos nominati huius creationis mente, corde, amore, in coro concilio ubi sunt omnes multi impleti in una pariat et in una societate, idest Galindo Munioz et Galin Teliz et Galindo Galindoz et suos germanos et germanas, et Didaco Martiniz con suas germanas et germanos uel heredes, et Enego Genegoz con sua uxor uel suos heredes, Martin Munioz con sua uxor et con suos heredes, et Oro et sua germana Oria et Maria Teliz, et Felex Sansoz de Coriezo, et Lope Sansoz, et Lope Enegoz de Samano, et Armenter Sansoz de Corieço, uel alii multi; si donamus et tradimus una pariter nostros quingones de illa ecclesia de Sancti Martini de Eslares ad uos abbas Martinus et ad Sancta Maria de Puerto et ad omni societatem eius et ad sanctorum Petri et Pauli et sanctorum Iusti et Pastoris et ad Sancti Vicencii martiris, si lo donamus uel tradimus nos nominati illas ⁱⁱⁱⁱ partes de illa ecclesia ad uos abbas Martinus con placentia de domino nostro per in secula Senior Lope Sansoz, placuit nos nominati qui dedimus ad illa ecclesia singulas terras, et uos abbas Martinus quod mitatis ibi abbate et iugo de bobes et ⁱⁱ ^{as} ^{bas} ^{cas}, uno tapede, quod abeatis et posideatis usque in futurum seculi, amen. Quod si tamen uero aliquis homo aut ego nos nominatis filiis uel neptis aut heredes aut potestas terre quis ad disrumpendum uenerit aut uoce suscitauit, comodo pariat ipsa regula duplata et et (*sic*) triplata cum c solidos ad reges terre parte ccc libras, et super ipso seant descomunicatos et maledictos per in secula, amen, non abeat participationem con Ihu redemptorem per in secula, sed cum Iudas traditorem, amen. Et ego nos nominati regula que fecimus ad uos abbas Martinus

iusit legente audiuius et de manus nostras ✠ ✠ roborabimus coram testes Galindo Monioz et et Galin Teliz, et Lope Sansiz, quia hic testes somos et et de manus nostras ✠ ✠ roborabimus. Adfonso rex in Toletto et in Castella. Era mCXI; uero sciatu quia uenit Uicen Sansiz merino del rege, ad Puerto, ad firman- da regula con senior Lope Sansiz, potestas terre; Lope Sansiz et Didaco Sansiz merinos terre; Sanso Fernandiz. Eneco ✠ notuit. (Fol. 22 v.)

VIII

25 de Marzo de 1047.

El rey García Sánchez de Navarra concede algunos fueros á la iglesia de Santa María del Puerto.

INCIPIIT PACTUM UEL SCRIPTUM SANCTE MARIE DE PORTUM

Tempore illo cum regnaret Garsie regis in Pampilona atque in Castella, fraterque eius Fredinandus rex in Leione uel in Gallecia, erat ecclesia hec Sancte Marie quod uocitant Portum deserta absque abbate uel auitatore.

Aduenit itaque inspirante Xpo causa orationis ex Orientis partibus quiddam presbiter uel peregrinus nomine Paternus. Qui etiam ipse Paternus presbiter placuit ad ipsius ecclesie aulam auitare, atque cepit manibus suis ibidem in ipso loco laborare uel ortos colere, domos fundare, uineas uel pumiferos ponere, seu homines atque fratres ex diuersis regionibus Deum timentibus colligere et secum cum Dei caritate et eius iuamine fecit auitare, et de die in diem creuit eius honor in melius. Igitur uero etiam non post longo tempore pater monasterii a cunctis nouilioribus seu senioribus terre eleuatus est, ibique cum suis fratribus commorantem, cepit rebus uel ipsius monasterii causas inquirere sicuti fuerant in antiquis temporibus uel in tempore. Antonii episcopi, ut eas cum iustitia ad illum reduceret. Hoc autem a cunctis inquirente inierunt consilium ipsi homines iniqui de regione illa ut eum cum suis fratribus ex ipso monasterio eicerent et ipsi in eodem loco succederent. Ipse autem abba audito hoc consilio perrexit ad regem cum suis fratribus et tradidit ipse

monasterio in manibus ipsius regis. Exinde uero ipse rex confirmabit illum atque constituit in suo ordine ut esse pater illius monasterii, et nullus homo agnosceret pro dominum nisi tantum se. Et iussit ut cunctas possessiones atque res ibi adpertenentes exquireret et aput ipso monasterio faceret.

Et super hoc statuit decretum ut nullus homo uiuens ingrediatur de petra Ris addelante, cum baccas neque cum porcos, ad pascendum, neque ad pignorandum. Si quis uero fecerit et intrare permiserit sine iussione abatis, et disruptor fuerit hoc testamentum, occidatur (1) et mors eius nullus homo inquiretur. Homicida uero uel aduena, pupillus atque pauper qui ad ipsa eclesia Sancte Marie confugerit de ipsa petra Ris, nullus homo audeat post eum ire ad preendendum seu ad abstraendum sine preceptum abbatis, sed ipse abba, acceptis fideiussoribus, paretur in concilio et secundum legibus iudicetur. Et in ipsa defesa de Bo nullus homo sit ausus intrare ad pascendum si non per iussione de illo abbate de Portum. Hoc testamentum uel pactum scripture dedit ipse rex Garsia ad illo abbate Paterno quando misit ipso monasterio sub manu regis iure perpetuo, in Era TLXXXV notum die v feria, viii kalendas Aprilis, et roborabit eum ipse rex manu sua ✠ ante presentia episcopi Sancioni, coram istorum testium fratrum de Sancta Marie de Portum. Feles presbiter testis. Ihoannes presbiter testis. Mikael confirmat, testis. Gonsalbus presbiter testis. Munnio presbiter testis. Mames presbiter, hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ roborabimus. Comite Monnio Munnioz ✠ feci et confirmabi. Senior Loppe Bellakoz ✠ feci et confirmabi. Senior Galindo Bellakoz ✠ feci et confirmabi. Senior Fortun Lopez ✠ feci et confirmabi. Senior Sancío Lopez qui ✠ feci et confirmabi. Didaco Aluariz ✠ feci et confirmabi. Gonsaluo Gideriz ✠ feci et confirmabi. Fre-
dinando Gonsaluiz ✠ feci et confirmabi.

Sonna presbiter notuit.

(1) Sigue raspada parte de dos líneas, en las que habría unas diez palabras. La raspadura es antigua, y para disimularla hicieron unos dibujillos.

Et super hoc, quisquis homo in ipso monasterio intra iam supra nominatos terminos cum superbia uel cum forcia ingredere uoluerit et ipse abbas minime ualuerit ipsa ecclesia defendere uel uindicare, potestas terre, comites ac principes uel merinos aut iudices et tirrannos uel saiones aut montaneros qui hoc fecerint, siant excommunicati uel extraneati a Corporis et Sanguinis Domini et abeant iram de Sancta Maria matris eiusdem Domini nostri Ihu Xpi et de suis apostolis et prophetis atque de omnium sanctorum, martirum, uirginum et confessorum, et careant a fronte lucerna oculorum, et sit pars illorum cum Iuda traditore in eterna damnatione in seculis perpetuis, amen, amen, amen. Et insuper pariet domino monasterii uocem pulsanti C^m libras auri (Fol. 29, v.)

IX

25 de Marzo de 1047.

REGULA DE ESKALANTE.

In Era T.^a LXXXV notum die v feria, viii kalendas Aprilis. Sic venit Paternus abba ad villa de Scalante per mandato de illo rex domno Garsia pro illos monasterios Sancta Cruce et Sancta Gatea et Sancto Andres pernominatos, quos tenebant Eita, Vitta Citiz et domna Goto, in partita inter suos germanos, et sakabit illos monasterios de iure de ipsos infanzones et fecit eos de post parte de Sancta Maria de Portum, et de fratres uel de abbates que ibidem fuerint commorantes, comodo fuerunt in antiquis temporibus sub iure uel potestate de illo episcopo domno Antonio et domno Montano abbate, in Era dcccclxv, regnante domino nostro et principe Ordonio in Leione et in Gallecia. Histos sunt terminos adpertenentes de regula de Sancta Cruce, id est de Fuente Saluandi usque ad Tokiellos, et una serna qui est in territorio per termino de molino Marini, usque ad sommo de illa kanale de Foiokos, et in ipso territorio, nostra portione. Et in Arzillero, in illa kanale la medietate. Et per illa lama usque ad illa serna de Sancti Romani, et tornat in circuitu per illa fontaneta, usque ad illa serna de Citi Feles et usque ad lako de Flarines, et per illa

Macca et per termino de illo toko de Ianguero usque ad somma iera. Et de alia parte per illa kascika de la Cruce qui est per termino de Sancti Romani, et per illo tokornale usque ad illo termino de Sancti Romani, et uadit ad illo bossoto et ad illa pine-ta, et per illas faccas usque ad illo arroio, et per termino de illo Salceto usque concludit ad fonte Salvandi. Omnia que sunt inter istos terminos iam pernominatos, cum suo monasterio Sancta Cruce et cum sua defesa Cortegeros ab omni integritate, qui debent seruire ad Sancta Maria de Portum iure perpetuo.

ITEM ALIOS TERMINOS QUI SUNT DE SANCTA GATEA ET DE SANCTO ANDREO IN ESKALANTE.

Idest, de fonte Saluandi usque ad termino de domno Rebeggo, et de Ciesago usque ad illo solare de pusillo, et tornat in circuitu usque ad illo termino de Rebeggo, et per illa fonte Dauit usque in mare. Et illa kanale de Romeco et de mio Odo et de Foiokos, per toto circuitu in sua defesa de Romacca, ab omni integritate. Omnia uero que inter istos terminos sunt de regula Sancta Gatea sunt et de Sancto Andres Apostoli, et debent seruire ad Sancta Maria de Portum et ad fratres qui ibidem fuerint commorantes, sicut servierunt in antiko tempore sub iure de domno Antonio episcopo et de domno Montano abbate, regnante domno ac principe nostro Ordonio in Leione et in Gallecia, in Era DCCCCLXV.^a Quod si aliquis homo ipsos monasterios uel ipsas regulas iam desuper nominatas, aut de senioribus terre, aut de quacumque parte ad inquietandum uenerit et de Sancta Maria de Portum abstraere uoluerit, comodo pariet quantum que abstulerit duplato uel tripplato in tali locum iusta limites et terminus qui in ista regula resonant, et duas libras aureas ad abbate uel ad fratres qui in ipso monasterio steterint. Et ad regis terre tres libras aureas. Insuper uero abeat iram de Xpo filio Dei uiui, et de Sancta Maria uirgo regina, et de suis uirginibus et de xii^{im} apostolorum atque de xii prophetarum et de quatuor euangelistarum, Marcus et Matheus, Lucas et Ihoannes, et de omnium martirum et confessorum et de sancta omnia qui sunt in celo et in terra, et

fiat extraneus a Corpus et Sanguinis Domini et non abeat partem cum Xpo in Paradiso, sed cum Iuda traditore in eterna damnatione. Nos autem Paternus abba et fratres mei de Sancta Maria de Porto qui istos monasterios Sancta Cruce et Sancta Gatea et Sancti Andres qui propter mandato uel iussione de domino nostro Garsia regis cum suas regulas misimus in illo monasterio de Sancta Maria, notum die v feria, viii kalendas Aprilis, in Era TLXXXV hoc scriptum uel testamentum ipse rex manu sua roborabit uel signabit ante presentia de episcopo Sancioni uel coram testes. Feles presbiter testis. Ihoannes presbiter testis. Petrus presbiter testis. Gonsaluus presbiter testis. Munnio presbiter testis. Mames presbiter hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ roborabimus ante presentia de illos seniores, Senior Loppe Bellakoz qui confirmabi et ✠ roborabi. Senior Sancio Lopez ✠ feci manu mea confirmavi. Didaco Rodriz qui ✠ feci manu mea conf. Gonsaluo Gideriz ✠ feci et de manu mea conf. Frenando Gonsaluiz qui ✠ feci et de manu mea confirmabi.

Sonna presbiter ✠ notuit. (Fol 31 v.)

X

1.º de Enero de 1068.

Gutierre Juan y otros vecinos de Laredo dan algunos quiñones á la iglesia de Santa María del Puerto.

Voces anglice (1) qui Deum timent, omnes qui ipsi faciunt in Deo sperant. Et nominati huius omnes de Lareto electi ad admorem (2) Domini pro animarum nostrarum et parentorum nostrorum qui abeant uitam eternam, amen. Et ego Gutierre Ihoannes cum meas germanas et Marti Garzuiz et Labio et Didago Romaniz cum meos heredes et Uicenti Ihoannes propter amorem Domini nostri Ihu Xpi timentium morte et penas interni quando uidimus que dederunt domino Godesio et Iuliana suos quingo-

(1) Sic, por *angelicae*.

(2) Sic, por *amorem*.

nes de illo monasterio et de illa ecclesia de Sancti Martini de Lareto ad regula de Sancta Maria de Portum et ad sanctorum apostolorum Petri et Pauli, ad sanctorum Iusti et Pastoris, et nos mittimus nostros quingones similiter ad Sancta Maria et ad uos abbas Mames in regula illa ecclesia de Sancti Martini cum hoc cimiterium semper prestent pro animabus nostris. Si nobis aut filiis aut neptis aut heredes aut potestas terre qui ista regula disrumpere uoluerit quomodo pariat ipsa regula duplata et triplata ad abates, ad fratres de Sancta Maria de Portum cum c libras aureas, ad reges terre alias c. Facta regula die notum kalendas Ianuarias in Era rcvi. Sanso Frenandiz rex in Castella. Et super ipsum seant descomunicatos et maledictos per in secula, amen, et abeant sepultura in infernum, amen. Gutierre Ihoannes ✠ feci. Martin Gartiaz ✠ fecit. Labio ✠ feci. Didago Romaniz et suos heredes ✠ feci. Vicenti Joannes hoc ✠ fecit coram domino ✠ ✠ roborabimus. Didacus ✠ notuit.

REGULA. Moniones Mudiz dedit pro anima sua uno medio ensertale in rio cabo pro semper ad Sancta Maria de Portum in Lareto. Regula. Require testamentum regule.

Didago Romaniz dedit uno medio pumare cum suo fundus terre ad Sancta Maria de Portum in uilla de Lareto ubi dicunt iusta pumar biego iusta illo rio; filiis suis hoc ✠ fecit. Regule require testamentum. (Fol. 22 r.)

XI

18 de Febrero de 1068.

DONATIO UEL REGULA DE LARETO.

Sub Xpi nomine et eius imperium. Ego denique Iuliana propter penas inferni timendum et amorem celestem diligendo sic trado corpus uel anima mea ad eglesiam Sancte Marie semper uirginis que posita est in locum quod nucupant Portum, uel ad reliquias sanctorum apostolorum Petri et Pauli et sanctorum martirum Iusti et Pastoris et sancti martiris Uinentii uel plurimorum sanctorum qui sunt ibidem recondite, et ad tibi abbati meo Mames et ad fratribus in ipso locum commorantibus, et

dono uel concedo pro remedio anime mee ad ipsa ecclesia Sancte Marie illo meo quingone que mihi quadrat inter meos eredes, in monasterio Sancti Martini de Lareto, et una serna ad latus ipsa monasterio, que est pro termino de Citta Frenandiz et de sancta; tertio termino de Uitta Citiz. Sic trado uel dono ego Iuliana isto quingone in ipso monasterio Sancti Martini et ista serna cum sua casa uel cum sua pumifera, ab omni integritate ad ipsa ecclesia Sancte Marie et ad tibi abbati Mames ut ibi deserbiat pro remedio anime mee iure perpetuo. Similiter et ego Godesteus (I) una pariter cum uxore mea Gotina placuit nobis bono animo et de nostra bona placentia sic tradimus nos medipsos illa hereditate de Mieres ab omni integritate, et uno felgario de petra longa, ab omni integritate eos, pro remedio animarum nostrarum ad ecclesia Sancte Marie semper uirginis et ad tibi abbati nostro Mames et ad fratres tuos, et donamus uel concedimus ad ipsa ecclesia iam superius dicta illo nostro quingone quem abemus in monasterio Sancti Martini, quantum nobis quadrat inter nostros eredes. Et una serna ubi dicunt in Arganna. Similiter et in alio locum ubi dicunt pumare bieggio, medietate in illa ramma, et ipsa terra ad integritate. Similiter et in alio locum ante casa de Uincenti Ioannes alio pumare cum suo fundus terre. Et ubi dicunt ad illa pereta medietate in duos maccanares. Et subtus ecclesia Sancti Martini medietate in quatuor maccanares. Similiter et ad illa fonte de Sancti Martini medietate in ipso pumare et medietate in illa terra que est prope de illo arroio, et in iera maiore uno quadro de terra cum suo medio pumare. Sic trademus uel concedimus nos iam dictos Godestio et uxor mea Gotina ipsa ratione nostra que est in ipso Sancti Martini, et omnia ista hereditate que in ista regula resonat ab omni integritate ad ipsa ecclesia Sancte Marie semper uirginis et tibi abbate nostro uel ad fratres tuos, ut ibi permaneat iuris perpetuis. Quod si aliquis homo ex genere nostro, filiis, neptis, consanguineis uel de eredibus, aut de regia potestas hanc scriptu-

(I) Tachado: *presbiter*.

ram disrumpere uoluerit, comodo pariet quantum que in hanc regula resonat dupplato uel tripplato ad abbates uel ad fratres qui in ipso monasterio Sancte Marie de Portum abitantes fuerint, et libra aurea, et ad regis terre propter ausum temeritatis tres libras aureas exoluat. Facta scriptura traditionis uel donationis notum die v feria, xii kalendas Martias in Era TCVI. Regnante rex Sancio Fredinandiz in Castella et in Leione, et Comite Munnio Gonsaluiz in Asturias. Et ego Godesstio et uxor mea Götina et ego Iuliana qui hoc testamentum scripture traditionis fecimus, legente audibimus et de manibus nostris ✠ ✠ ✠ roborabimus coram testes. Mikael testis ✠ notui. Rodricus testis ✠ notui. Sthephanus presbiter testis ✠ notui. Orbanus presbiter ✠ notuimus uel testes sumus et de manibus nostris istos signos roborabimus. Didacus ✠ scripsit. (Fol. 26 r.)

XII

18 de Febrero de 1068.

DE LARETO.

Sub Xpi nomine et eius imperium. Ego Martino Armentariz sic dono uel concedo pro remedium anime mee tibi abbati meo Mames uel ad regulam Sancte Marie semper uirginis uel ad reliquias qui sunt ibi recondite, meo tertio quingone quantum michi quadrat inter meos eredes in uilla de Lareto, in terras, in pumares, in montes, in fontes, incultu et discultu, ubique potueritis inuenire, ab omni integritate. Sic dono uel concedo ego Martino Armentarez ista ereditate ad ipsa ecclesia Sancte Marie et ad tibi Mames abba et ad fratres tuos, ut propitietur michi Dominus per uestris sacris orationibus. Et ego Martino qui hec scriptura testamenti feci legente audibi et de manu mea ✠ roborabi coram testes Martino et Uincenti; hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ roborabimus notum die v feria xii kalendas Martias, Era TCVI. REX SANCIUS. (Fol. 27 r.)

XIII

30 de Septiembre de 1072.

Goto vende á Alfonso Moñuz y á su mujer Iuliana parte de una finca en Arnorio.

In Dei nomine, ego Goto qui uindidit ad uos Anfoso Monnuç et uxor tua Iuliana in illa medietate tercia racione in pumare cum sue terre in uilla de Arnorio, loco nominato Cercocius iusta limite de Micahel Saluatoriç; alia pars de Micahel Aluariç; tercia pars de Annaia Annaia Anfoso; sic uindidit io Goto ipsa tercia de illa medietate iam dicta ad Anfoso et Iuliana ab omni integritate, et accepit io Goto precio de uos Anfoso et Iuliana idest uno puerco nigro ualiente iii quarteros ad ciuaria, quantum inter nobis placuit, et aput uos Anfoso et Iuliana deuitus non remasiit io Goto de ipsa tercia iam dicta iure non seruauit. Si quis iam de meo iure Goto ipsa tercia iam nominata in uestro iure Anfoso et Iuliana abeatis uos et filiis uestris et nebtis uestris usque in seculum seculi; iam ego Goto aut filiis meis, aut nebtis meis uel eredis aut senioribus terre, quiseliue homo a per se rogata persona uenerit ista scriptura dirumpere uoluerit, quomodo pariet ipsa iam dicta duplata cum fruge que ibi aflare iusta pro loco ad uos Anfoso et Iuliana et ad filiis uestris, ad nebtis uestris et ad rex pariet v solidos ipse illos pariet qui carta ista dirumpere uoluerit. Facta scriptura die vi^a feria ii kalendas Octobris Era rex regnante Sancio rex. Ego Goto Citiz karta ista que fecit legentem audiuit, manu mea reuorauit ✠ coram testes Pelagio et Didaco, testes sumus, manus nostras rouorauimus. Citi notui feci. (Fol. 19 r.)

XIV

12 de Abril de 1075.

Cete Díaz hace donación á la iglesia de Santa María de parte de una finca en Sevuesa.

In Dei nomine, ego Cete Didaz despontanea mea voluptate sic dono uel trado pro remedium anime mee ad regula de Sancte Marie de Portu et ad uos abbas domino Martino et ad uestra

congregatione la quinta in mea ereditate quem habui in uilla de Sseuessa in terras, in pumares, in montes et in fontes, in exitis et regressi, incultu et discultu, ab omni integritate; sic dono uel trado ego iam superius nominatu Cete ut in ipsa regula deseruiat per in secula, amen. Si quis idem abstrare (*sic*) uoluerit, pariet quantu distulerit duplatu uel tripulato (*sic*) ad ipsa ecclesia Sancte Marie et ad abbates uel ad fratres qui in ipso locum fuerint comorantibus, et ad regis terre centum solidos. Facta carta scriptura die notu II.º idus Aprilis sub Era T.C.X.ª III.ª Regnante rex Anfonso in regno. Et ego Cete Didaz qui hec traditio uel concessio feci legente audiui et de manu mea ✠ roborauī coram testes nos Citi et Belliti, hic testes sumus, de manibus nostris ✠✠ roborabimus.

Petrus ✠ scripsit. (Fol. 21 v.)

XV

13 de Abril de 1075.

CARTA DE CARRIAZO.

Sub Xpi nomine et eius imperium, ego denique Petro Gonsaluez sic uendit ad tibi Guntisalu abbas de Sancti Martini mea racione in terris, in pumares, in montes, in fontes, in exitus et regresitus, et in felgarius, incultu et discultu, in uilla de Carriazo, in loco qui dicent Enlerana. Sic uendo uel concedo ego Petro Gonsaluez ad tibi Guntisalu illa mea racione quantu Enlerana potueritis peruenire ab omni integritate. Et accepit ego Petro Gonsaluez precium de tibi abbas Gultisalu, id est una uaca pro colore ualente v moios, precium placabile quantum inter nobis bene complacuit, et adfirmuimus nostrum mercatum per in secula, amen. Quod si tamen uero aliquis homo ad iudicium aut uocem suscitauerit, aut ego Petro Gonsaluez, aut qui de mea progenie fuerit, quomodo pariat quantu in ista carta resonat duplatu ud triplatu in simile tale locare, et super inde pariat c solidos ad regis terre, scriptura ista firmis permaneat. Idus Apriles Era currente T. C. X.ª III.ª Regnante rex Anfonso in Toletto et in Castella; potestas in terra Lope Sanxez et Didaco Sanxez. Et ego

Petro Gonsaluez qui ista scriptura fecit iussit legente audiui, de manu mea ✠ ✠ roborau coram testes Citi Annaiz, Uicenti Godesthioz, hic testes sumus, de manibus nostris ✠ ✠ roborabimus. (Fol. 21 r.)

XVI

20 de Septiembre de 1082.

DE CESERO.

In Dei nomine. Ego Gonsaluo Martinez pro remedium anime mee sic dono uel trado ad regulam Sancte Marie de Portum et ad tibi abbate Martino et ad fratres ibidem abitantes illo meo quingone quem abeo in uilla de Cesero et in Kolindres, quantum michi quadrat inter meos germanos, ipso quingone ab omni integritate. Sic dono uel concedo ego iam supra nominatus Gonsaluo illo quingone ut in ipsa regula permaneat iure perpetuo. Facta scriptura testamenti die notum sabbato xii.º Kalendas Octobris in era rcxx. Regnante principe nostro Adefonso in Castilla et in Leone. Et ego Gonsaluo Martinez qui hec scriptura testamenti fieri uolui legente audibi et de manu mea ✠ roborabi coram testes. Godesteus frater testis. Rodricus frater testis, Mikael presbiter hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ ✠ ✠ roborabimus. Insuper uero qui ista ereditate de ipsa regula abstraere uoluerit pariet illa dupplata uel triplata cum libra aurea ad abbate uel ad fratres qui in ipsa regula de Sancta Maria steterint, et ad regis terre duas libras aureas, et hanc scriptura firmiter permaneat. (Fol. 6 r.)

XVII

29 de Enero de 1083.

Donación de parte del pomar de Indurrieta, en la villa de Rasines.

In nomine Domini, ego Frenando Citiz et ego Constantia Luminosez et ego Romano Montaniz placuit nobis bono animo et de spontanea nostra uoluntate sic trademus uel donamus pro remedio animarum nostrarum ad regula Sancte Marie semper uirginis et ad tibi abbati Martino et ad fratres tuos illas duas

tertias quem auemus comune inter nos in illo pumare ubi dicunt Indurrieta, in uilla de Rassines, qui est pro termino de Rodrico Armentariz et pro termino de Maria Godestioz et pro terminos duos de Frenando Citiz. Sic donamus uel concedimus supra nominati istas duas tertias ad regulam Sancte Marie et ad tibi abba Martino et ad tuos fratres ut in ipso locum permaneat iure perpetuo. Facta carta traditionis uel donationis sub die quod erit III feria kalendas Februarias in Era TCXXI. Regnante rex Ad-tonso in regno et Comite Munnio Gonsaluiz in Asturias. Et nos Fredinando et ego Constantia et Romano qui hec scriptura traditionis fecimus legente audibimus et de manibus nostris ✠✠✠ roborabimus coram testes Citti et Flacenti, hic testes sumus et de manibus nostris ✠✠ roborabimus. (Fol. 25 v.)

XVIII

1.º de Abril de 1083.

Donación de un quignon en Solórzano.

Sub Xpi nomine et eius imperium. Ego denique Gonsaluo Didaz de spontanea mea uoluntate sic dono uel trado pro remedio anime mee ad ecclesia Sancte Marie semper uirginis et ad reliquias sanctorum martirum qui sunt ibidem recondite et ad tibi abbati meo Martino illo meo quingone in billa de Selorzeno quantum michi quadrat inter meos germanos et meos eredes, idest in casas, in orrios, in cuppas, in monte, in fonte, incultu et discultu ubique potueritis inuenire de meo quingone in ipsa billa de Selorzeno ab omni integritate. Sic dono ego Gonsaluo Didaz ista creditate iam supra nominata ad ipsa regula et ad tibi abbate Martino et ad fratres tuos ut in illo locum deseruiat in seculis sempiternis. Quod si aliquis homo de eredibus meis aut de senioribus terre de ipsa regula abstrare uoluerit, comodo pariet ipsa ereditate dupplata uel meliorata in ipsa uilla de Selorzeno iusta limites suos cum fructibus uel edificis que ibi fuerint, ad ipsos abbates qui in ipso monasterio steterint, et libra aurea. Et ad Comitibus terre parient alia libra aurea, et hec scriptura firmis per-

maneat. Facta scriptura testamenti die notum sabbato ipsas kalendas Aprilis, Era TCXXI sub imperio Adefonsi principis in regno et Comite Munnio Gonsaluiz in Asturias. Et ego Gonsaluo Didaz qui esta regula fieri iussi legente audibi et de manu mea ✠ roborabi coram testes Citi et Belliti, hic testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠ roborabimus. Didacus notuit. (Fol. 28 v.)

XIX

21 de Noviembre de 1083.

Lope Anaia y otros dan a la iglesia de Santa María del Puerto el Monasterio de San Juan y San Forge, de Colindres.

Sub Xpi nomine et eius imperium. Ecce nos omnes prenomi-
natos Loppe Annaiaz, Vermudo Annaiaz, Enneco Lopez, Ro-
drigo Lopez, Gonsaluo Garciez, Mikael Saluatorez; Saluator
Annaiaz, Romano Flaginez, Citta Didaz, qui sumus eredes in
monasterio Sancti Jhoannis et Sancti Georgii de Kolindres, Xpi
gratia inspirante, ex nostro pari consilio placuit nobis et sic do-
nanus uel trademus pro remedio animarum nostrarum ipso mo-
nasterio iam dicto ad regula Sancte Marie de Porto et ad abbati
Martino et ad fratres eius, cum omnia sua rem causa que ad eum
pertinet, terras, pumares, kasas, orrios, montes, fontes, incultu
et discultu ubique potueritis inuenire, ab omni integritate, ut in
ipsa regula fiat et seruiat, pro nostris animabus, iure perpetuo.
Quod si aliquis ex nobis, quod longe sit, ex hodierno die uel
tempore, aut filiis uel neptis, aut de generatio nostra, uel potes-
tas terre, ipso monasterio Sancti Jhoannis el Sancti Georgii, de
ipsa regula Sancte Marie uoluerit abstraere uel inquietare, como-
do pariet eum dupplato uel tripplato ad abbate uel ad fratres
qui in ipsa Sancta Maria commoraberint, et tres libras aureas, et
ad regis terre similiter pariet alias tres libras aureas, et hec scrip-
tura testamenti firmis fiat. Facta scriptura die notum sabbato XII
kalendas Decembris in Era TCXXI. Regnante rex Adfonso in
regno, et seniores Loppe Sangez et Didaco Sangez in Kolin-
dres. Et nos iam supra scripti qui hoc testamentum traditionis

uel donationis fecimus legente audibimus et de manibus nostris ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ ✠ roborabimus in manu Martini abbati coram testes Mikael presbiter testis ✠. Ihoannes presbiter testis ✠. Rodrico frater testis. ✠ Godestio; testes ✠ sumus et de manibus nostris roborabimus. (Fol. 3 v.)

XX

17 de Febrero de 1084.

REGULA DE LORCIA.

Summi Patris nutu pneumatis (*sic*) almi. Ego uidelicet Romano Munnioz penas inferni timendo et regna celestia acquirendo, inspirante Domino Redemptori meo de spontanea mea uoluntate sic trado uel concedo pro remedio anime mee ad ecclesiam Sancte Marie de Portum et ad abbati Martino et ad fratres suos illo meo quingone quem abeo in uilla de Asio in locum quod uocitant Lorzia, in solare et in ereditates, in monte, in fonte, ab omni integritate. Et in uilla de Arnorio meo quingone ubicumque potueritis inuenire ab omni integritate. Et in Castiello mea ratione ubicumque potueritis ab omni integritate inuenire. Et in uilla de Liemdo quantum mici quadrat ipso meo quingone ab omni integritate. De termino de Miruekos usque in Liemdo ubicumque potueritis inuenire. Quod si aliquis homo de ipsa eclesia abstraere uoluerit pariet ipsa ereditate dupplata uel tripplata ad abbate qui ibi fuerit et ad fratres ibidem abitantibus in istas uillas pernominatas, iusta limites uel terminos suos, et libra aurea, et ad regis terre iii libras, et scriptura ista firmis fiat. Facta hec tradictio testamenti die quod erit v feria, xiii kalendas Martias in Era rcxxii. Regnante domno et principe nostro Adefonsi regis in regno. Et ego Romano Munnioz qui hec scriptura testamenti fieri iussi legente audibi et de manu mea ✠ roborabi coram testes Citi et Uelliti, testes sumus et de manibus nostris ✠ ✠. Didacus ✠ notuit. (Fol. 36 r.)

(Continuad.)